

УДК 32-027.2: 504+314(477.65)

Науково-теоретичний альманах «Грані»
Scientific-theoretical almanac «Grani»«Grani». 2016. 140(12), 45-51.
doi:10.15421/1716138
www.grani.org.ua

Еколого-демографічні особливості глобалістичної свідомості українського суспільства на прикладі м. Кропивницького

Р. М. Колісніченко¹

Здійснено аналіз даних соціологічного опитування «Сучасні глобальні виклики в оцінках населення м. Кропивницького», проведеного автором 5-6 листопада 2016 р. З'ясовано, що загальною тенденцією є підтримка більшістю опитаних тих оптимальних екологічних заходів, які не потребують фінансування за рахунок населення та відсутність підтримки тих дій, що таке фінансування передбачають. Відсутність згоди 45% респондентів із необхідністю підвищення соціальних стандартів у слабо-розвинених країнах та системного виховання відповідального ставлення населення до політики дітонародження є проявом байдужості, недостатньої інформованості суспільства відносно особливостей демографічної ситуації на планеті, що доводить актуальність державного сприяння подальшому розвитку гуманізаційної глобалістичної свідомості.

Зроблено висновок, що до основних напрямків формування ставлення респондентів до окремих проблем світової екології слід віднести: підвищення рівня об'єктивної інформованості суспільства про глобальні екологічні виклики, їх зв'язок з іншими світовими загрозами; подолання радикалізму у відношенні до обмежень отруйних забруднень; відновлення суспільної довіри до органів влади шляхом справедливого перерозподілу національного багатства на користь більшості громадян; формування суспільного розуміння нагальної необхідності значного підвищення ефективності світової природоохоронної діяльності.

Ключові слова: соціологічне опитування; суспільне ставлення; глобальні проблеми.

Environmental-demographic characteristics of the Ukrainian society's globalist consciousness by the example of Kropivnitskiy city

R.M. Kolisnichenko²

The results of the sociological survey «Today's global challenges in the views of Kropivnitskiy's population», which was held 5-6 November 2016 by the author of the article, has been analyzed. It has been found that the general trend is: majority of the respondents support optimal global environmental activities, which do not require financing from the population and the lack of respondents support those actions that require such funding. This gives grounds to assume that if effective environmental activities didn't withdraw more than UAH 5 from the income of every working person working, and didn't call for the financial expenditures of the population, it would also be supported by the majority of respondents. Thus, society has a positive attitude to the idea of global climate issues overcoming by means of the rich stratum of the population, which is seen to be quite logical from the standpoint of social justice. Therefore, if the most affluent members of society finance suggested environmental activities, the majority of respondents hypothetically will support the increase of global environmental activities.

It has been found that the majority of respondents agree with the fact that the basic idea of a global population policy is the reduction of the birth rate in crowded areas, social standards should be improved in the underdeveloped countries, and that education system is responsible for population's attitude to the childbearing policy. This shows the understanding by the majority of respondents, which of the variants of the world population policy is the most appropriate, effective and necessary and allows paving the way for the promotion of Ukraine's relevant suggestions at the international level.

Meanwhile, 45% of respondents don't agree with the necessity to raise the social standards in developing countries. This can be considered as an expression of indifference, lack of knowledge about the features of the world demographic situation. Practical activities have to be aimed at its humanization, overcoming the misunderstanding, increasing the effectiveness of administrative and socio-educational methods of fertility problems' solving. This will prove that State promotes the relevant further development of the globalist consciousness of its population.

It has been concluded that main areas of the formation of the respondents' attitude to the specific problems of the global en-

¹ Кандидат політичних наук, доцент; Кіровоградський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», 25026, Кропивницький, вул. Варшавська, 2

² PhD in political sciences, associate professor; Kirovograd Institute of Private joint-stock company «Higher education institution «Interregional Academy of personnel management», 2, Warshawska Str., Kropivnickiy, 25026, Ukraine

³ Кандидат политических наук, доцент; Кіровоградський інститут Частного акціонерного товариства «Высшее учебное заведение «Межрегиональная Академия управления персоналом», 25026, Кропивницький, ул. Варшавская, 2
E-mail: RMK7@ukr.net

vironment should include: to raise public awareness about the objective of global environmental challenges and their links with other global threats; to overcome radicalism towards the restrictions of toxic pollutants; to restore public trust to the authorities, through the equitable redistribution of national wealth in favor of the majority of citizens; to form the public understanding of the urgent need of the global environmental protection activities' efficiency improvement.

Keywords: opinion poll; public relations; global problems

Еколого-демографические особенности глобалистического сознания украинского общества на примере г. Кропивницкого

Р.Н. Колесниченко³

Проведен анализ данных социологического опроса «Современные глобальные вызовы в оценках населения г. Кропивницкого», организованного автором 5-6 ноября 2016г., в пределах каждого из двух этапов которого было опрошено по 320 респондентов (теоретическая погрешность выборки не превышает 0,6%).

Установлено, что общей тенденцией является поддержка большинством опрошенных оптимальных мировых экологических мероприятий, не требующих финансирования за счет населения и отсутствие поддержки тех действий, которые такое финансирование предусматривают. Это дает основания считать, что если бы предложенные действенные экологические мероприятия предлагалось осуществлять за счет изъятия 5 грн. с доходов каждого работающего человека, не предусматривали финансовых расходов населения, они также были бы поддержаны большинством респондентов. Таким образом, общество положительно относится к преодолению глобальных климатических проблем за счет средств богатых слоев населения, что является вполне логичным с точки зрения принципов социальной справедливости. Поэтому в условиях финансирования предложенных экологических мероприятий наиболее состоятельными членами общества, большинство опрошенных гипотетически можно отнести к сторонникам усиления глобальной природоохранной деятельности.

Установлено, что большинство респондентов согласны с тем, что в основе глобальной демографической политики, направленной на снижение уровня рождаемости в перенаселенных регионах, должно быть повышение социальных стандартов в слаборазвитых странах и системное воспитание ответственного отношения населения к политике деторождения. Это свидетельствует о понимании большинством опрошенных того, какой именно из предложенных вариантов мировой демографической политики является наиболее оптимальным, эффективным и необходимым, что создает почву для продвижения Украиной соответствующих предложений на международном уровне.

Между тем, отсутствие такого согласия со стороны 45% респондентов является проявлением безразличия, недостаточной информированности относительно особенностей демографической ситуации на планете, практической деятельности, осуществляемой для ее гуманизации, непонимания соотношения эффективности административных и социально-воспитательных методов решения проблем рождаемости, что доказывает актуальность государственного содействия дальнейшему развитию гуманизационного глобалистического сознания.

Сделан вывод, что к основным направлениям формирования отношения респондентов к отдельным проблемам мировой экологии следует отнести: повышение уровня объективной информированности общества о глобальных экологических вызовах, их связи с другими мировыми угрозами; преодоление радикализма в отношении ограничений ядовитых загрязнений; восстановление общественного доверия к органам власти, путем справедливого перераспределения национального богатства в пользу большинства граждан; формирование общественного понимания острой необходимости повышения эффективности мировой природоохранной деятельности.

Ключевые слова: социологический опрос; общественное отношение; глобальные проблемы

Peer-reviewed, approved and placed: 11.11.2016.

Постановка проблеми. Вирішення переважної більшості екологічних та демографічних проблем глобального значення вимагає формування інтересу й відповідального ставлення населення до світових викликів, всебічного розвитку глобалістичної свідомості як чинника трансформації політичної культури людства, гуманізації глобальних відносин. У цьому контексті далеко не останнє значення має рівень розвитку глобалістичної свідомості громадян України, чим підкреслюється важливість наукового опрацювання сучасних особливостей її формування.

Аналіз досліджень і публікацій. Політичну свідомість в Україні вивчали В. Бабкін, В. Бебик, М. Головатий, В. Горбатенко, інші відомі науковці [1; 8; 9]. Важливі риси глобальної суспільної свідомості досліджували Д. Беттельгейзе, Т. Возняк, Р. Войтович, Г. Хоріна, інші вчені [2; 5; 6; 10]. Між тим, сучасні особли-

вості глобалістичної свідомості громадян України залишаються недостатньо проаналізованими.

Мета дослідження – дослідження еколого-демографічних особливостей глобалістичної свідомості українського суспільства на прикладі населення м. Кропивницького. До цілей статті належить послідовний аналіз екологічних та демографічних характеристик розвитку глобалістичної свідомості громадян.

Виклад основного матеріалу. Глобалістична свідомість є специфічною формою суспільної свідомості, що являє собою ступінь інтересу до глобальних проблем людства, рівень знань, уявлень, оцінок стосовно значення, змісту, особливостей світових проблем, суспільної діяльності, яка здійснюється з метою їхнього розв'язання, усвідомлення оптимальних способів подолання глобальних проблем сучасності, необхідності участі у їх вирішенні, суб'єктивної го-

товності до такої участі, а також рівень розвитку глобалістичної самосвідомості [7].

З метою здійснення наукового аналізу особливостей глобалістичної свідомості громадян автором було організовано усне вуличне соціологічне опитування «Сучасні глобальні виклики в оцінках населення м. Кропивницького». Вказане місто є обласним центром Кіровоградської області, на території якої розташовується географічний центр України, відтак територіально дослідження охоплювало мешканців центральної частини держави, котрі, як правило, мають найбільш типові погляди щодо загальної суспільно-політичної проблематики.

Зазначене опитування проводилося 5-6 листопада 2016 р. у два етапи, в межах кожного було опитано по 320 респондентів віком від 18 років, що становить 0,16% генеральної сукупності дорослого населення міста (197148 осіб) [3; 4]. Анкета першого етапу дослідження, проведеного 5 листопада 2016 р. містила питання, що дозволяли виявити рівень обізнаності респондентів відносно сучасних класифікацій країн світу, особливості ставлення до глобальної ядерної та екологічної політики. Другий етап опитування проводився 6 листопада 2016 р. і був спрямований на вивчення соціально-економічної, гуманітарної складових глобалістичної свідомості, її мотиваційно-вольових характеристик та механізму гуманізації.

При проведенні опитування місто було терито-

ріально поділено на 16 приблизно рівних частин, у кожній з яких працював визначений інтерв'юєр. Вибірка дослідження будувалася за статтю, віком та освітнім рівнем респондентів. Пропорційно співвідношенню чисельності соціальних категорій населення міста було опитано 160 чоловік, 160 жінок, 80 респондентів віком 18 – 30 р., 64 – у віці 31 – 45 р., 64 – віком 46 – 60 р., 112 – старших 60 р., 160 респондентів з вищою освітою і 160 – без вищої освіти. Теоретична похибка вибірки, розрахована за допомогою формули визначення середньої помилки без повторень ($\mu = \sqrt{\sigma^2/n * (1-n/N)}$), де N – обсяг сукупності, n – обсяг вибірки, σ^2 – дисперсія генеральна), не перевищує 0,6%.

Досить інформативним виявився розподіл відповідей на запитання, що були поставлені з метою вивчення особливостей ставлення респондентів до окремих проблем світової екології. Виходячи з того, що розвиток відновлюваних джерел енергії, зменшення викидів парникових газів, сірки, свинцю, модернізація очисних систем, підвищення безпеки АЕС та активізація відповідних наукових досліджень потребують істотних фінансових витрат, зокрема за рахунок збільшення видаткових частин державних бюджетів, сформульовані запитання передбачали вивчення ставлення респондентів до можливості щомісячного вилучення на ці потреби коштів у сумі 5 грн. із доходів кожної працюючої людини (табл. 1).

Таблиця 1. Розподіл відповідей на запитання «Чи підтримуєте Ви проведення наступних глобальних екологічних заходів у всьому світі?», %

Варіант відповіді	Так, підтримую	Ні, не підтримую	Для мене це неважливо
Глобальні екологічні заходи			
1. Значне зниження темпів промислового вирубування лісів, зменшення викидів парникових газів та розвиток відновлюваних джерел енергії за рахунок щомісячного вилучення 5 грн. із доходів кожної працюючої людини	45	45	10
2. Одночасну відмову від використання вугілля в якості палива; повне згорання усіх галузей виробництва, шкідливих для атмосфери; заборону промислового вирубування лісів	26	60	14
3. Податкове стимулювання добровільної відмови від виробництва і використання двигунів легкових автомобілів об'ємом понад 2 л та обмеження польотів авіації і ракетних систем	51	29	20
4. Заборону виробництва легкових автомобілів із двигунами об'ємом понад 2 л та польотів авіації і ракетних систем	19	63	18
5. Значне зменшення світових викидів сірки та свинцю, посилення державного контролю за безпечною утилізацією ртутних і сірчаних виробів за рахунок щомісячного вилучення 5 грн. із доходів кожної працюючої людини	34	54	12
6. Повну заборону викидів сірки, свинцю та промислового використання ртуті	64	19	17
7. Підвищення безпеки АЕС та модернізацію систем фільтрації шкідливих викидів за рахунок щомісячного вилучення 5 грн. із доходів кожної працюючої людини	42	51	8
8. Закриття усіх атомних електростанцій	19	67	13
9. Цілеспрямоване зменшення обсягів промислового вилову риби у Світовому океані та стимулювання розвитку морських рибних ферм	60	11	28
10. Збільшення фінансування наукових досліджень шляхів підвищення раціональності використання природних ресурсів океану та космосу за рахунок щомісячного вилучення 5 грн. із доходів кожної працюючої людини	35	53	12

За результатами опитування встановлено, що відмову від використання вугілля в якості палива, повне згорання усіх галузей виробництва, шкідливих для атмосфери, заборону промислового вирубування лісів, а також виробництва легкових автомобілів із двигунами об'ємом понад 2 л, польотів авіації і ракетних систем підтримують відповідно 26% та 19% респондентів. Приналежність цієї частини опитаних, за ставленням до глобальних кліматичних змін, до представників кліматично-радикальної глобалістичної свідомості може бути проявом як радикального прагнення до збереження клімату, так і поверхневості осмислення запропонованих екологічних заходів, нерозуміння можливих наслідків перелічених дій для світової та української економіки, інфраструктури, соціальної сфери.

Більшість опитаних (51%) позитивно ставляться до податкового стимулювання добровільної відмови від виробництва і використання двигунів легкових автомобілів об'ємом понад 2 л та обмеження польотів авіації і ракетних систем, чим підтверджується розуміння більшою частиною населення необхідності ефективної глобальної екологічної діяльності, спрямованої на подолання світових проблем, пов'язаних з кліматичними змінами.

Значне зниження темпів промислового вирубування лісів, зменшення викидів парникових газів та розвиток відновлюваних джерел енергії за рахунок щомісячного вилучення 5 грн. із доходів кожної працюючої людини підтримують менше половини респондентів (45%), що очевидно зумовлене переважно відсутністю бажання витратити власні кошти на екологічні потреби, бідністю більшості населення на фоні задекларованих мільярдних статків вищих державних чиновників, зневірою в те, що надані кошти не будуть вкрадені чи витрачені не за призначенням. Так, частина респондентів звертали особливу увагу на те, що вони погоджуються на вилучення коштів на вказані екологічні заходи лише за умови, «якщо їх не вкрадуть». Розподіл відповідей на зазначене запитання вказує на відсутність підтримки більшістю опитаних усіх пропозицій представників кліматично-прогресивної глобалістичної свідомості, незважаючи на її перевагу над кліматично-радикальним, кліматично-традиційним, кліматично-деструкційним та кліматично-нейтральним типами глобалістичної свідомості.

За значне зменшення світових викидів сірки та свинцю, посилення державного контролю за безпечною утилізацією ртутних і сірчаних виробів, а також підвищення безпеки АЕС і модернізацію систем фільтрації шкідливих викидів за рахунок щомісячного вилучення 5 грн. із доходів кожної працюючої людини виступають відповідно не більше 34% та 42% респондентів, що, вірогідно, пояснюється вищенаведеними матеріальними чинниками. Тобто, за ставленням до глобальних отруйних забруднень лише близько третини опитаних представляють екогармонійну глобалістичну свідомість, що свідчить про відносну слабкість її поширення серед населення.

Разом з тим, якщо із закриттям усіх атомних електростанцій погоджуються менше 1/5 респонден-

тів, що підтверджує усвідомлення переважною більшістю опитаних можливих енергетичних, соціально-економічних наслідків припинення діяльності АЕС, то повну заборону викидів сірки, свинцю та промислового використання ртуті підтримують майже дві третини (64%) опитаних. Підтримка більшістю респондентів вкрай кардинальних екологічних заходів дає підстави стверджувати про масові радикальні суспільні настрої відносно обмежень отруйних викидів, домінування ознак екстраобмежуючої глобалістичної свідомості, недостатню вдумливість респондентів у поставлене запитання, неповне розуміння значення сірчаної, ртутної промисловості, її вагомого впливу на глобальний економічний та соціальний розвиток.

Значний вплив матеріальних чинників на формування суспільних поглядів відчувається і на співвідношенні поширення в суспільстві типів глобалістичної свідомості залежно від ставлення до освоєння ресурсів Світового океану та космосу. Цілеспрямоване зменшення обсягів промислового вилову риби у Світовому океані та стимулювання розвитку морських рибних ферм підтримується більшістю (60%) опитаних, тоді як збільшення фінансування наукових досліджень шляхів підвищення раціональності використання природних ресурсів океану та космосу за рахунок щомісячного вилучення 5 грн. із доходів кожної працюючої людини підтримують всього 35% респондентів. При цьому більше половини (53%) опитаних заявили про невідтримку запропонованого перерозподілу фінансових ресурсів, що дає підстави стверджувати про їх приналежність до носіїв ресурсно-регресивної глобалістичної свідомості.

Значна різниця кількості позитивних відповідей на ці близькі за сутністю запитання доводять, що одними з основних причин вузького поширення серед опитаних ресурсно-перспективного та надмірне розповсюдження ознак ресурсно-регресивного типів глобалістичної свідомості є негативне ставлення до вирішення глобальних проблем за рахунок коштів більшості громадян, які, на відміну від елітарних прошарків суспільства, мають середні доходи, а також відсутність гарантій успішності наукових досліджень навіть за умов їх належної підтримки і фінансування. Рівень визнання неважливості зазначених екологічних заходів, а отже, і суспільної поширеності ресурсно-нейтрального типу глобалістичної свідомості, є найвищим серед усіх запропонованих екологічних тверджень та коливається в межах 12-28% опитаних, що засвідчує потребу збільшення уваги населення до світових проблем забезпечення природними ресурсами.

Загальною тенденцією є підтримка більшістю опитаних тих оптимальних екологічних заходів, які не потребують фінансування за рахунок населення та відсутність підтримки тих дій, що таке фінансування передбачають. Це дає підстави припустити, що якби запропоновані дієві екологічні заходи, що пропонувалося здійснювати за рахунок вилучення 5 грн. з доходів кожної працюючої людини, не передбачали фінансових витрат населення, вони теж були

б підтримані більшістю респондентів. Таким чином, суспільство позитивно ставиться до подолання глобальних кліматичних проблем за рахунок коштів найбагатших верств населення, що є цілком логічним з точки зору принципів соціальної справедливості. Відтак, за умов фінансування запропонованих екологічних заходів найбільш заможними членами суспільства, більшість опитаних гіпотетично можна віднести до представників кліматично-прогресивної, екогармонійної та ресурсно-перспективної глобалістичної свідомості.

Чоловіки частіше, порівняно з жінками, розцінюють більшість запропонованих глобальних екологічних заходів важливими, підтримують перелічені природоохоронні дії, які передбачають щомісячне вилучення 5 грн. із доходів кожної працюючої людини, що може пояснюватися вищою середньою оплатою чоловічої праці в країні, порівняно з оплатою праці жінок, конструктивнішим баченням чоловіками стратегії глобального екологічного розвитку, усвідомленням нагальної необхідності практичної реалізації наведених природоохоронних заходів.

Респонденти чоловічої статі більш позитивно, ніж жінки ставляться до податкового стимулювання добровільної відмови від виробництва і використання двигунів легкових автомобілів об'ємом понад 2 л, обмеження авіапольотів, цілеспрямованого зменшення обсягів промислового вилову риби і стимулювання розвитку морських рибних ферм, що може бути пов'язано з традиційно вищим інтересом чоловіків до питань розвитку автотранспорту, авіації, рибного господарства, глибшою обізнаністю у цих питаннях, відповідальнішим ставленням до розв'язання пов'язаних з ними глобальних проблем. Отже, рівень поширення кліматично-прогресивного, екогармонійного та ресурсно-перспективного типів глобалістичної свідомості серед чоловіків є істотно вищим, ніж серед жінок.

Якщо чоловіки активніше заперечують одночасну відмову від використання вугілля, повне згорання усіх галузей виробництва, шкідливих для атмосфери, заборону промислового вирубування лісів, виробництва двигунів об'ємом понад 2 л та авіапольотів, то жінки частіше підтримують повну заборону викидів сірки, свинцю, промислового використання ртуті та закриття АЕС. Наведені дані засвідчують більш радикальні екологічні настрої жінок, порівняно з чоловіками, їх масовішу приналежність, за ставленням до способів розв'язання глобальних екологічних проблем, до носіїв кліматично-радикального, екстра-обмежуючого та нейтрального типів глобалістичної свідомості. Вірогідно, екологічний радикалізм респондентів жіночої статі може бути проявом сильнішого психологічного прагнення жінок до подолання глобальних проблем стану природного середовища і водночас нижчої компетентності щодо дієвості запропонованих екологічних заходів у порівнянні з чоловіками.

Неважливими більшу частину наведених запитань частіше визнають респонденти, старше 60 років, найрідше – опитані віком 46-60 років та 31-45 років,

що доводить вищий рівень інтересу респондентів середнього віку та молоді до здійснення світових природоохоронних дій, порівняно з людьми у похилому віці. Більшість заходів, що передбачають щомісячне вилучення 5 грн. з доходів кожної працюючої людини, знаходять найбільшу підтримку у вікових групах 18-30 років та 31-45 років, найменшу – серед респондентів, старше 60 років, що може бути зумовлене сильнішою зацікавленістю молодих поколінь у створенні екологічно безпечних умов життя в майбутньому, значно нижчими середніми доходами пенсіонерів, порівняно з працюючими людьми.

Податкове стимулювання добровільної відмови від виробництва і використання двигунів легкових автомобілів об'ємом понад 2 л та обмеження польотів авіації і ракетних систем найменше підтримує молодь, найбільше – опитані, віком 46-60 років та 31-45 років, що, очевидно, є проявом сильнішого бажання молодих людей до отримання задоволення від керування потужними автомобілями, користування послугами авіакомпаній, більш обдуманого ставлення людей середнього віку до основних причин і наслідків глобальних змін клімату. Таким чином, кліматично-прогресивна глобалістична свідомість виявилася найбільш поширеною серед вікової групи 31-45 років.

Пропозиції представників кліматично-радикальної глобалістичної свідомості найчастіше знаходять підтримку в середовищі людей віком 31-45 років, які найбільш позитивно ставляться до одночасної відмови від використання вугілля в якості палива і повного згорання усіх галузей виробництва, шкідливих для атмосфери, а також респондентів старше 60 років, котрі найбільш активно підтримують заборону виробництва легкових автомобілів із двигунами, об'ємом понад 2 л та польотів авіації. При цьому відмова від використання вугілля найменше підтримується найстаршою віковою групою, що, вірогідно, частіше за інших користується ним для опалення помешкань. Повну ж заборону виробництва й використання потужних автомобільних двигунів найменше підтримує молодь, яка традиційно має високий інтерес до користування транспортними засобами.

Екогармонійна глобалістична свідомість виявилася найбільш поширеною серед людей, віком 18-30 років, що вказує на найвищу готовність молоді до ефективного подолання глобальної проблеми отруйних викидів у порівнянні з іншими віковими групами. За закриття усіх АЕС, повну заборону викидів сірки, свинцю та промислового використання ртуті найбільше виступають респонденти у віці 46-60 років та старше 60 років, серед яких найбільшого поширення відповідно набуває екстраобмежуюча глобалістична свідомість, чим доводиться очевидність радикалізму відносно обмежень отруйних забруднень та недостатньо глибокого осмислення даного питання представниками старших поколінь.

Найбільшу частку представників ресурсно-перспективної глобалістичної свідомості зафіксовано серед опитаних віком 18-45 років, що підтверджує порівняно високий інтерес молодших поколінь до

об'єктивного пошуку шляхів подолання глобальних екологічних загроз, їх прагнення до ефективного вирішення глобальних проблем ресурсного забезпечення. Ресурсно-регресивна та ресурсно-нейтральна глобалістична свідомість найбільш поширена серед людей похилого віку, які через низку соціальних чинників мають найслабший інтерес до розвитку морських рибних ферм та фінансування наукових досліджень.

Респонденти з вищою освітою оцінюють чимало запропонованих екологічних заходів більш важливими, частіше виявляються представниками кліматично-прогресивної, екогармонійної та ресурсно-перспективної глобалістичної свідомості, що підтверджує якісний вплив вищої освіти на усвідомлення актуальності та шляхів вирішення глобальних екологічних проблем. Відповідно, ресурсно-регресивна та ресурсно-нейтральна глобалістична свідомість знаходить більш масове поширення в середовищі опитаних, які не здобули вищої освіти. Поширення кліматично-радикального та екстраобмежуючого типів глобалістичної свідомості є відносно однаковим як серед респондентів з вищою освітою, так і людей без вищої освіти. Однією з основних причин загострення глобальної екологічної кризи є різке зростання чисельності людства, перенаселеність планети, що значно посилює антропогенне навантаження на світову екологічну систему та свідчить про потребу вжиття дієвих заходів з метою гармонійного зменшення рівня народжуваності в країнах з надмірно високими темпами приросту населення.

На запитання «Що, на Вашу думку, має лежати в основі глобальної демографічної політики?» відповіді опитаних розподілилися наступним чином: за згортання демографічної політики світового співтовариства, що здійснюється для зменшення народжуваності у перенаселених країнах виступили 7% опитаних, стабілізацію глобальної діяльності людства з контролю за народжуваністю на існуючому рівні підтримали 17%, запровадження системи жорстких адміністративних покарань за перевищення норм кількості дітей у сім'ях громадян тих держав, в яких спостерігається стрімке демографічне зростання – 9%, підвищення соціальних стандартів у слаборозвинених країнах та системне виховання відповідального ставлення населення до політики дітонародження – 55% і 12% респондентів повідомили, що вказане питання є для них неважливим. Викладений розподіл відпові-

дей, за відношенням до регулювання народжуваності в країнах з надмірними показниками демографічного зростання, відображає відповідні межі суспільної поширеності демографічно-спонукальної, консервативної, адміністративно-відповідальної, соціально-виховної та нейтральної глобалістичної свідомості.

Належність 55% респондентів до представників соціально-виховної глобалістичної свідомості означає розуміння більшістю опитаних того, який саме із запропонованих варіантів світової демографічної політики є найбільш оптимальним, ефективним і необхідним, що створює підґрунтя для просування Україною відповідних пропозицій на міжнародному рівні. Між тим, відсутність позитивного ставлення до поглядів носіїв цього типу глобалістичної свідомості з боку 45% респондентів є проявом байдужості, недостатньої інформованості відносно особливостей демографічної ситуації на планеті, практичної діяльності, що здійснюється для її гуманізації, співвідношення ефективності адміністративних та соціально-виховних методів вирішення проблем народжуваності, що доводить актуальність державного сприяння подальшому формуванню й поширенню в суспільстві соціально-виховної глобалістичної свідомості.

Висновки. З огляду вищевикладеного, до основних напрямків формування ставлення респондентів до окремих проблем світової екології слід віднести: підвищення рівня об'єктивної інформованості суспільства про глобальні екологічні виклики, їх зв'язок з іншими світовими загрозами; подолання радикалізму у відношенні до обмежень отруйних забруднень, зокрема заборони сірчаного і ртутного виробництва; відновлення суспільної довіри до органів влади шляхом справедливого перерозподілу національного багатства на користь більшості громадян; формування кліматично-прогресивного, екогармонійного, ресурсно-перспективного та соціально-виховного типів глобалістичної свідомості.

На підставі аналізу значення ознак суспільного ставлення до екологічних, демографічних світових процесів у контексті подолання світових небезпек, можна зробити висновок про існування нагальної необхідності здійснення подальших наукових розвідок у напрямку вивчення особливостей формування суспільної глобалістичної свідомості та стратегічних підходів до всебічного сприяння її гармонійному розвитку як на національному, так і на глобальному рівнях.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Бебик В.М. Політична культура сучасної молоді [Текст] / В.М. Бебик, М.Ф. Головатий, В.А. Ребкало. – К.: А.Л.Д., 1996. – 112 с.
2. Беттельгейзе Д.Д. Феномен планетарної свідомості: філософсько-антропологічний аспект [Текст]: автореф. дис. ... канд. філос. наук: спец. 09.00.04 «Філософська антропология, філософія культури» / Д.Д. Беттельгейзе. – Х, 2007. – 19 с.
3. Відділ ведення ДРВ виконавчого комітету Кіровоградської районної у м. Кіровограді ради. Державний реєстр виборців [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.dr.gov.ua/portal/cm_core.cm_index?option=ext_organ_ved&pid100=35&pf3001=761&prejim=3
4. Відділ ведення ДРВ виконавчого комітету Ленінської районної у м. Кіровограді ради. Державний реєстр виборців [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.dr.gov.ua/portal/cm_core.cm_index?option=ext_organ_ved&pid100=35&pf3001=762&prejim=3
5. Возняк Т. Глобалізація як виклик людству [Текст] / Тарас Возняк // Незалежний культурологічний часопис «І». – Л., 2000. – № 19. – С. 27-48.

6. Войтович Р.В. Глобальне суспільство як нова форма соціальної організації у сучасних умовах / Р.В. Войтович // Державне управління: теорія та практика. – 2005. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05vrvosu.pdf>
7. Колісниченко Р.М. Глобалістична свідомість: поняття, структура, типологія [Текст] / Р.М. Колісниченко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Сер. 22. Політ. науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. – 2012. – Вип. 9. – С. 117-124.
8. Політологічний енциклопедичний словник [Текст] / Упоряд. В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
9. Політологія: підручник для студентів ВНЗ [Текст] / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – К.: Вид. центр «Академія», 1998 – 368 с.
10. Хорина Г.П. Глобализм как идеология [Текст] / Г.П. Хорина // Знание. Понимание. Умение. – М., 2005. – № 1. – С. 71-78.

REFERENCES:

1. Bebig, V. M., 1996. Politichna kul'tura suchasnoi molodi [The political culture of the modern youth]. Kyiv, 112 (in Ukrainian).
2. Bettel'gejze, D.D., 2007. Fenomen planetarної svidomosti: filofs'ko-antropologichnij aspekt [The phenomenon of planetary consciousness: philosophical and anthropological aspect]. Kharkiv, 19 (in Ukrainian).
3. Viddil vedennja DRV vikonavchogo komitetu Kirovs'кої rajonної u m. Kirovogradi radi. Derzhavnij reestr viborciv, 2016 [Department of the Executive Committee of the DRV of Kirov district in Kirovograd City Council. State Register of Voters]. Kyiv (in Ukrainian). – Rezhim dostupa: https://www.drvgov.ua/portal/cm_core.cm_index?option=ext_organ_ved&pid100=35&pf3001=761&prejim=3
4. Viddil vedennja DRV vikonavchogo komitetu Lenins'кої rajonної u m. Kirovogradi radi. Derzhavnij reestr viborciv [Department of the Executive Committee of the DRV of Lenin district in Kirovograd City Council. State Voter Register]. Kyiv (in Ukrainian). – Rezhim dostupa: https://www.drvgov.ua/portal/cm_core.cm_index?option=ext_organ_ved&pid100=35&pf3001=762&prejim=3
5. Voznjak, T., 2000. Globalizacija jak viklik ljudstvu [Globalization as a challenge for humanity]. Lviv, 27–48 (in Ukrainian).
6. Vojtovich, R. V., 2005. Global'ne suspil'stvo jak nova forma social'ної organizacii u suchasnih umovah [The global society as a new form of social organization in modern conditions]. Kyiv (in Ukrainian). – Rezhim dostupa: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05vrvosu.pdf>
7. Kolisnichenko, R. M., 2012. Globalisty'chna svidomist': ponyattja, struktura, ty'pologiya [Globalist consciousness: the concept, structure, typology]. Kyiv, 117–124 (in Ukrainian).
8. Babkina, V. D., Gorbatenko V. P., Shemshuchenko Yu. S., 2004. Politologichny'j encyklopedy'chny'j slovny'k [Political science encyclopedic dictionary]. Kyiv, 736 (in Ukrainian).
9. Babkina, O. V., Gorbatenko V. P., 1998. Politologija: Posibnik dlja studentiv vishnih navchal'nih zakladiv [Political science: A handbook for university students]. Kyiv, 386 (in Ukrainian).
10. Horina, G.P., 2005. Globalizm kak ideologija [Globalism as ideology]. Moscow, 71–78 (in Russian).